

İlim ve Hayat

Ali AKPINAR*

ŞEHİTLER: HAKİKAT UĞRUNA CAN VEREN HAKİKAT TANIKLARI

“İslâm’a göre şehâdet, yakînî bilgi ve sağlam bir imandan sonra gerçekleşen bir eylemin adıdır. Şehâdet için savaşta ölmek de şart değildir; ancak Allah yolunda savaşırken ölenler, şehîtler listesinin başındadır. Ölmemenin çaresi de şehit olmaktır. Onların ölümsüzlüğü, onların Yüce Allah katında özel ikramlara nâil olmaları yanında, adlarının ve uğruna can verdikleri değerlerin yaşaması anlamındadır.”

* Prof. Dr.
Fotoğraflar: Aslan TEKTAŞ
Yer: Uhud Şehitliği

Şâhid, şehit, şehâdet, mü-şâhade, teşehhüd gibi kelimeler hep aynı kökten türemiş kapsamlı kavramlardır.

Kelimenin kökünde gözle ve basiretle görme, hazır olma, huzurda bulunma, tanık olma mânâları vardır.¹ “eş-Şehîd”, yüce Allah’ın isimlerinden biridir ve gizli açık, görünen görünmeyen her şeyi bilen, her şeyden haberdâr olan demektir. Peygamberler ümmetlerinin şâhitleridir, Peygamberimiz ise, dünya ve âhirette bütün ümmetlerin şâhidi olacaktır. Mü’minler de bütün peygamberlerin doğruluklarına şâhitlik yaparlar ve onların ümmetlerinin peygamberleri karşısındaki söylem ve eylemlerine tanıklık ederler. Bu yüzden peygamberler de şâhittir, Muhammed ümmeti de şâhittir.

Mü’minlik göstergesi olan Kelime-i şehâdette, gerçeği yalnızca bilmek değil, aynı zamanda bildirmek ve göstermek mânâsı da vardır. Bunun için şehit

de, kendisi gerçeği bildiği gibi, yaşadığı hayatla, yeri-zamanı gelince de canı ve kanıyla gerçeği başkalarına bildiren/gösteren kimsedir.

Canını verirken korkuya kapılmamasını sağlamak yahut cennetlik olduğunu müjdelemek için meleklerin şehîdin yanında hazır olmasından dolayı, şehit olurken Allah’ın şehitler için hazırladığı nimetlere tanıklığı Allah katında ruhunun diri olarak tanıklıkta bulunacak olmasından dolayı² bu isim ve-

rilmiştir.

Kavram, çok yönlü ve kapsamlı mânâlar taşımaktadır. Buna göre bir kişi hakikati tanıyacak, içine sindirecek, ona yakînen inanacak ve inandığı hakikat uğruna çalışacak ve gerekirse bu uğurda malını canını vermekten kaçınmayacak ki şehâdete erişebilsin. Yoksa bu unvâna ulaşmak öyle kolay bir şey değildir. Nitekim İslâm tarihinde Peygamberin safında, müşriklerle savaşırken ölen bazı kimselerin ‘şehit’ olarak isim-

Uhud Şehitliğindeki Hz. Hamza (r.a)'nın Kabri

lendirilmesine bizzat Peygamberimiz karşı çıkmıştır. Kuzman, bunlardan biridir.

Münâfık bir kimse olan Kuzman, kahramanlığını göstermek için peygamber ordusunun içerisinde kahramanca çarpışmış, savaşta büyük yararlılıklar göstermiş ve yaralanmıştır. Daha sonra yaraların acısına dayanamayıp kol damarını keserek intihar etmiştir. “Allah bu dini, facir bir adamla da destekler.”³ buyuran Peygamberimiz Kuzman’ın cehennemlik olduğunu söylemiştir.⁴ Uğruna Hz. Peygamber’in ve mü’minlerin savaştığı hakikat Kuzman’ın kalbine girmemişti; o inanmamıştı, sadece kahramanlığını göstermek için savaşa katılmıştı; bu yüzden o şehitlik unvanını elde edememiştir. Zira Pey-

gamberimiz, şehîdi tanımlarken, “Şehit, yalnızca Allah’ın kelimesi yüce olsun diye savaşırken can verendir, ganîmet arzusu, kahrâmanlık gösterisi için savaşırken ölen değil.”⁵, buyurmuştur. Yine Peygamberimiz, zırlara bürünüp harp meydanına gelen müşrik bir adama, “Önce Müslüman ol, sonra savaşa katıl.”⁶ buyurmuştur.

Bir başka hadiste ise “Şehâdeti içtenlikle istediği halde yatağında ölen kimsenin şehitlik makâmına erişeceği”⁷ bildirilmiştir. Görüldüğü üzere İslâm’a göre şehâdet, yakînî bilgi ve sağlam bir imandan sonra gerçekleşen bir eylemin adıdır. Şehâdet için savaşta ölmek de şart değildir; ancak Allah yolunda savaşırken ölenler, şehitler listesinin başındadır. Nitekim bu uğurda can

veren Hz. Hamza, *Seyyidü’ş-Şühedâ/Şehitlerin Efendisi* olmuştur. Ölmemenin çaresi de şehit olmaktır. Onların ölümsüzlüğü, onların Yüce Allah katında özel ikramlara nâil olmaları yanında, adlarının ve uğruna can verdikleri değerlerin yaşaması anlamıdır.

Ölmemenin Çaresini Bulup Ölümsüzlüğe Erenler

Kutsal kitabımız Kur’ân, şehitlere ayırdığı pek çok ayetinde şehâdetin tanımını yaparken şehitlerin ulaşacakları dereceleri de açıklamış ve mü’minleri şehâdete yönlendirmiştir.

“Allah yolunda öldürülenlere “Ölüler” demeyin, zira onlar diridirler, fakat siz bunu bilemezsiniz.”⁸

“Allah yolunda öldürülenleri ölü saymayın, bilakis onlar Rableri katında diridirler. Allah’ın bol nimetinden onlara verdiği şeylerle sevinç içinde rızıklanırlar, arkalarından kendilerine ulaşamayan kimselere, kendileri için korku olmadığını ve kendilerinin üzülmeyeceklerini müjde etmek isterler. Onlar Allah’tan olan bir nimeti, bolluğu ve Allah’ın, müminlerin ecrini zâyi etmeyeceğini müjdelemek isterler.”⁹

“Allah şüphesiz, Allah yolunda savaşmış, öldüren ve öldürülen mü’minlerin canlarını ve mallarını Tevrat, İncil ve Kur’ân’da söz verilmiş bir hak olarak cennete karşılık satın almıştır. Verdiği sözü Allah’tan daha çok tutan kim vardır? Öyleyse, yaptığınız alışverişe sevinin; bu büyük başarıdır.”¹⁰

“O halde, dünya hayatı yerine âhireti alanlar, Allah yolunda savaşınlar. Kim Allah yolunda savaşır, öldürülür veya gâlip gelirse, Biz ona büyük bir ecir vereceğiz.”¹¹

“Yoksa Allah, içinizden cihâd edenleri belli etmeden, sabredenleri ortaya çıkarmadan cennete gireceğinizi mi sandınız?”¹²

“Yoksa siz, Allah içinizden cihâd eden ve Allah’tan, O’nun Elçisinden ve mü’minlerden başkasını kendisine sırdaş edinmeyenleri bilmeden, bırakılacağınızı mı sandınız? Allah yaptıklarınızı haber almaktadır.”¹³

Dikkat edilirse âyetlerde, Allah yolunda, Allah’ın dini uğruna savaşırken can vermeye ısrarla dikkat çekilmiştir. Buna rağmen bugün şehit kavramı, en çok istismar edilen, yanlış yerlerde kullanılan kavramlardan biri olmuştur. Şehâdet, İslâmî bir kavram, ama dünyada hemen her kesim kendi ideoloji ve çıkarları doğrultusunda bu kavramı kullanıyor ve içini de istediği gibi dolduruyor.

Oysa dinimize göre şehitler, hakikatin tanıklarındır. Hak ve hakikate tanıklık yapıp bu uğurda canlarından geçenlerdir, şehitler. Rabbinin katında diri ve

tanık olduğu için ona şehit denmiştir. Aynı şekilde şehit, can verirken cennete tanık olduğu için ve melekler onun şehâdetine tanıklık ettiği için bu ismi almıştır. Kısaca şehit, şehâdet kelimesinin bağrında taşıdığı gerçeklere tanıklık etme uğruna, canından geçen, varlığını bu uğurda fedâ eden kimsedir.

Hakîkî ve Hükâmî Şehit

İslâm hukûkunda şehit hakîkî ve hükâmî şehit olmak üzere iki grupta değerlendirilmiştir. Kur’ân’ın şehîdi, Allah yolunda can verenlerdir. Kur’ân şehîdi tanımlarken ‘fi sebilillah’/Allah yolunda/O’nun dini ve davası uğruna kaydını özellikle vurgulamıştır. Bu hakikî şehittir.

Hadislerde verilen müjdeli bilgilere göre, “Cenneti gördüğü halde tekrar dünyaya geri dönüp tekrar şehit olmak isteyenler yalnızca şehitlerdir..”¹⁴ “Şehit, can verirken, karınca ısırmasında duyulan acı kadar acı duyar.”¹⁵ “Şehidin, kul borcu hariç, bütün günahları affedilecektir...”¹⁶

Uhud Şehitliği

Mukaddes Emanetler

Hız. Muhammed (s.a.v)'in Kılıcı

“Şehit, kıyâmet günü Allah'ın izni ile şefâat edecek olanlardan biridir.”¹⁷

Bir de hadislerde açıklanan ve malı, canı ve namusunu müdafaa ederken öldürülenler¹⁸; karın ağrısı, veba, taun gibi çaresiz/salgın hastalıklardan dolayı ölenler; boğulma, yıkık altında kalma/deprem gibi tabii afetlerde ölenler¹⁹ hükmî şehit olarak isimlendirilerek hem bu kişiler, hem de onların yakınları tesellî edilmişlerdir.

Hükmî şehit grubunda olanların cesetleri diğer Müslüman ölümler gibi yıkanıp kefenlenerek üzerlerine cenaze namazı kılınır. Hakikî şehitler ise yıkanmazlar, onların şehit olurken üzerlerinde bulunan elbiseleri kefenleri olur ve onların üzerine de cenaze namazı kılınır. Akmış kan, necâset sayılırken, şehidin kanı temiz kabul edilir ve o, kanıyla defnedilir.

Sonuç

1. Şehitlik, İslâmî bir kavram-

dır. Onun doğru tanımı, âyet ve hadislere göre yapılmıştır. Bu nedenle, kimse ona farklı anlamlar yükleyemez.

2. Şehâdet, yalnızca Allah yolunda can vermekle sınırlı değildir. Gerçeğin tanığı olmakla kelime-i şehâdeti söyleyen, ilmi, adâleti ve yaşayışıyla şehâdet sözünün gereğini ortaya koyan her mü'minin bu kavramdan alacağı pay vardır.

3. Allah yolunda şehit olmak, ölmemenin çâresidir ve Allah katında çok büyük bir derecedir.

4. Sünnette mal, can, namus gibi değerlerini koruma uğruna yahut salgın hastalık veya tabii afet sonucu can verenler de hükmen şehit sayılmıştır.

Hız. Âdem'den günümüze kadar, varlıklarını Allah yolunda feda etmiş bütün şehitlerimizi rahmetle anarken, şehâdet ruhunu diri tutanlara selam ediyoruz.

Dipnot

- 1- İsfehanî, *el-Müfredât*, s, 392.
- 2- İsfehanî, *el-Müfredât*, s, 392-395.
- 3- Buhârî, *Sahîh, Cihâd*, 182.
- 4- Asım Köksal, *İslâm Tarihi*, X, 107,156-157.
- 5- Nevevî, *Riyâzû's-Sâlihîn*, I, 9 (Buhârî, Müslim)
- 6- Buhârî, *Cihâd* 13; Müslim, *Sahîh*, imâret 144.
- 7- Müslim, *Sahîh*, *Cihâd*,156, 157.
- 8- 2/Bakara, 154.
- 9- 3/Âlu İmrân, 169-171.
- 10- 9/Tevbe, 111.
- 11- 4/Nisâ, 74.
- 12- 3/Âlu İmrân, 142.
- 13- 9/Tevbe, 16.
- 14- Buhârî, *Sahîh*, *Cihâd* 5, 21.
- 15- Tirmizî, *Sünen*, Fedâilü'l-Cihâd 26.
- 16- Müslim, *Sahîh*, İmâret 117, 118.
- 17- Ali en-Nasîf, *et-Tâc*, IV, 335 (Ebu Dâvûd, Tirmizî).
- 18- Tirmizî, *Sünen*, Diyât 21; Ebû Dâvûd, *Sünen*, Sünne 29; Nesâî, *Sünen*, Tahrîm 21.
- 19- Müslim, *Sahîh*, İmâre 51; Ebû Dâvûd, *Cihâd* 15.